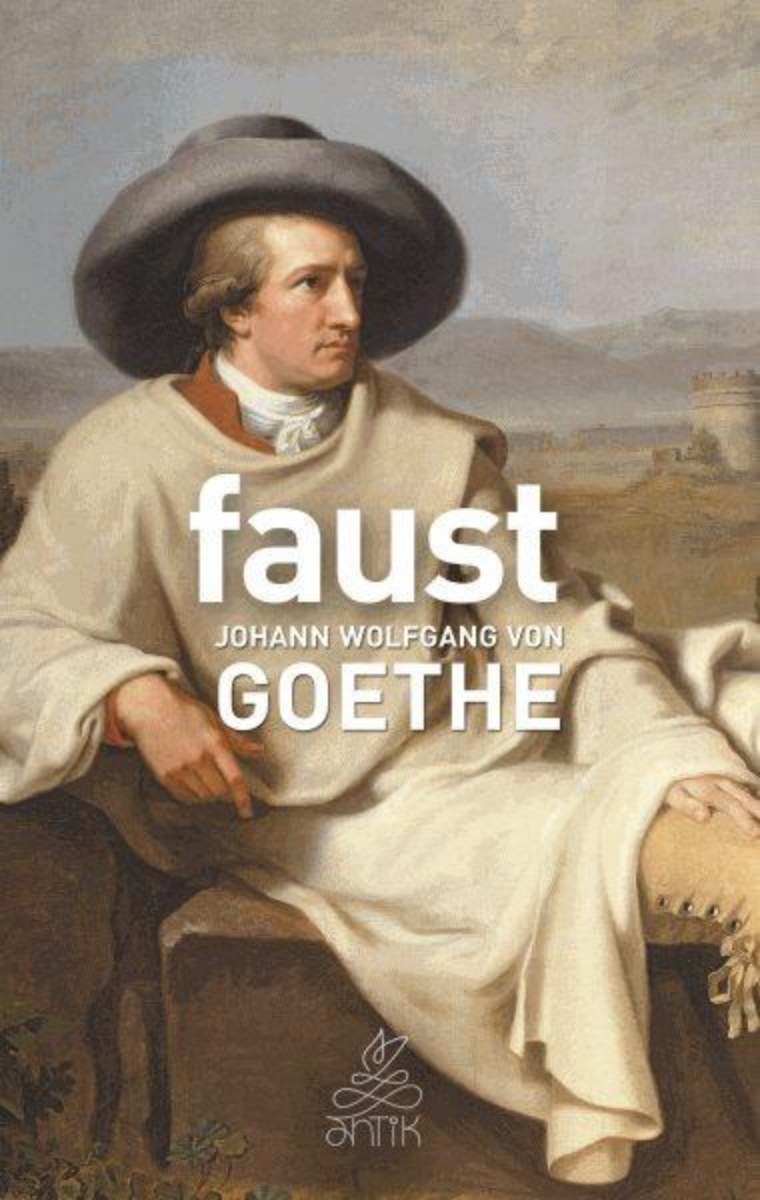

faust

JOHANN WOLFGANG VON
GOETHE

ANTIK

FAUST

Johann Wolfgang von Goethe

ANTİK DÜNYA KLASİKLERİ
Şubat 2016

İTHAF

Gençlik yıllarımda bulanık olarak gördüğüm hayaller! Yine nazarlarıma yaklaşıyorsunuz. Acaba, bu sefer, sizi yakalamama izin verecek misiniz? Yoksa vaktiyle kalbimde uyandırdığınız evhamı daha da artıracak mısınız? Heyhat! İşte, tahayyüller kanatlanmış etrafımda uçuşuyor. Tahayyül evhamsız olur mu? Peki, buharların ve sislerin içinden çıkıp etrafımda yükselirsiniz bakalım! Sihirli alayınızın dem demesi karşısında, içimin gençlik heyecanı ile titrediğini hissediyorum. Eski ve yarı unutulmuş sevinçli günlerin hayalleri ile birlikte dostlar da tecessüm ediyor.

Fakat o da ne? İstiraplar yenileniyor! Hayatın girdapvâri yollarında inilti ve şikâyet sesleri duyuyorum. Bu arada bazı sevgili gölgeler belirliyor. Benden önce hayat sahnesinden çekilen ve dünyanın geçici saadetine aldanan o güzel insanları görür gibi oluyorum. Ruhların sessiz ve vakarlı ülkesine karşı, içimde sonsuz bir hasret duyuyorum. Vücudumu bir ürperme sarıyor. Gözyaşlarıma hâkim olamıyorum. O katı ve hissiz kalbimin yumuşadığını hissediyorum. Sahip olduğum şeylerin benden uzaklaştığını görüyorum. Gözden kaybolanlar da benim için birer hakikat oluyor.

YERYÜZÜNDE DİYALOG

MÜDÜR

Her ikiniz, sıkıntılı ve üzüntülü anlarımda bana daima yardım ettiniz. Bugün size her zamankinden daha çok ihtiyacım var. Ben, bu insanlara hoş manzaralar seyrettirme arzusundayım. Herkes bizden, kendilerini harika bir şekilde eğlendirmemizi bekliyor. Direkler dikildi, tahtalar çakıldı, sahne kuruldu. Hepsi yüzünü bize çevirmiş, sürpriz bekliyor. Hiçbir vakit, böylesine müşkül bir vaziyette kaldığımı hatırlamıyorum. Gerçi onlar şaheserlere alışık değillerdir. Fakat hayret edilecek derecede çok okumuşlardır.

Söyleyin bakalım, onları memnun etmek için ne yapmalıyız? İnsanların kalabalıklar halinde kulübemize doğru koşmasını, itişe kakışa gişenin önüne yığılmasını, açlık tehlikesi karşısında fırın kapılarında ekmek kapar gibi bilet almasını istiyorum. Böyle bir mucizevi arzuyu ancak şair yerine getirebilir. Haydi, dostum, bunu benim için yapiver!

ŞAİR

Aman, bana o karışık, gayesiz kalabalıktan bahsetme! Bizi, arzumuzun hilafına, girdaba doğru dalga dalga çeken kütleyi gösterme. Onu görünce cinlerim başıma çıkıyor; ilham perisi benden kaçıyor. Hayır, sen beni öyle sessiz cennet gibi bir yere götür ki orada ilahi bir elin yardımı ile gönlümde sevgi ve dostluk çiçekleri açsın. Gelecek nesillerin ruhlarında heyecan uyandıracak mısralar vücuda getireyim.

GÜNÜN ADAMI

Gelecek nesillerden bahsedilmesi kadar can sıkıcı bir şey yoktur. Bugünkü nesil eğlence istiyor. Onların hoşuna gidecek söz söylemesini bilmeyen sanatkâr ne işe yarar? Duyguları, hırsları, heyecanları, hayalleri coşturmasını bilmeyenler, kalabalıkları çekemezler. Deliliği de kadro dışında bırakmadığınız takdirde, halkın gazabından emin olursunuz.

MÜDÜR

Hareket! Kâfi derecede hareket olmalı. Seyre gelenler, düşünmek değil, görmek isterler. Seyircinin gözleri önünden, ağızlarını açık bırakacak kadar çok şey geçirdiniz mi muvaffak oldunuz demektir. Kalabalığı ancak kalabalıkla avutabilirsiniz. Herkes, kendisine yakışanı seçer. Ortaya çok şeyler döken, çok kimseleri tatmin etmiş olur.

Bir piyes mi göstereceksiniz; onu mutlaka birçok parçaya bölmelisiniz. Bütün olarak sunduğunuz takdirde kalabalığın canını sıkarsınız. Hem bu neye yarar ki; nasıl olsa halk onu yine didiklemeyecek mi?

ŞAİR

Siz, sanatkârla hokkabazı aynı kefeye koyduğunuzun farkında mısınız?

MÜDÜR

Ben müşterilerimizden bahsediyorum, dostum. İyi tesir bırakmak isteyen adam, kalabalıkların temayülleri hesabına katmak zorundadır. Yaracağınız odunun yumuşak olduğunu düşününüz ve baltanızı ona göre indiriniz. Kimler için yazı yazdığınızı bilerseniz, ne yazacağınızı da bilirsiniz.

Muhataplarınıza bakınız bir kere! Kimisi canı sıkıldığı için buraya gelir. Kimi de tıka basa yemek yedikten sonra ve

en fenası da akşam gazetelerini okumuş olarak gelir. Bize, maskeli baloya gider gibi, dalgın ve hantal adımlarla geliyorlar.

Bayanlar, düğüne hazırlanıyor gibi, boyanmış ve süslü elbiselerini giymiş olarak bize koşuyorlar. Onların birer ücretsiz oyuncu olduğunu unutmayınız.

Siz şairler! Hıncahınç dolu bir salonun uğultusunu susturacak, onların merakını tahrik edecek ve ağızlarını açık bırakacak sahneler ortaya koymadıkça neye yararsınız? Yarı soğuk, yarı vahşi kalabalıkları kendinize bağlayamadıktan sonra, ilham perileriniz kimin umurunda! Zavallı deliler, size söylüyorum, kalabalığı memnun etmenin yegâne çaresi, sadece ve mütemadiyen çok şey göstermektir. İnsanların zihinlerini çelmeyi başardınız mı muvaffak oldunuz demektir.

ŞAİR

Sen git de kendine başka bir uşak bul! Kalabalığın hatırı için, şairlik asaletini ayaklar altına alamam. Muhayyilenin, cazibenin, estetiğin ve ahengin olmadığı yerde sanat yoktur. Sanatın olmadığı bir muhitte şairin ne işi var?

GÜNÜN ADAMI

Bu hayatı yaşadığı halde, çok az insan onu tanır. Herkes bir tarafından yakalar ve “işte hayat budur” der. Hey, şair dostum! İnsanları tanımak için onların arasına girmek lazım. Şairler tepesinde oturup, ilham perisini beklemekle insanları asla tanıyamazsın. Kalabalıklar, gülmeye de ağlamaya da aynı derecede hazırdır. Dedikoduyu, skandalı, ifşaatı pek sever. Zavallı için ağlar, hain cezasını bulunca coşar, tezatlara güler. Kemale ermiş, âlim kimseleri kalabalık içinde bulamazsın. Çok heyecan, az mantık, hayalî sahneler... İşte kalabalığı bir arada tutmanın yolu.

ŞAİR

Aman Tanrım! Neler duyuyorum? Hayatı, yaşadığı gün bilen bu insan bana ıstırap veriyor. Onunla mesai arkadaşlığı yapmak bahtsızlığına uğradığım için kendime acıyorum.

MÜDÜR

Ben sizden laf ebeliği değil, iş istiyorum. İkiniz de marifetinizi göstererek bir eser meydana getiriniz. Öyle bir eser ki herkes onda kendinden bir parça bulsun ve sahip çıksın. Bunun için ne gerekiyorsa yapınız. Hiçbir masraftan çekinmeyiniz. Gökyüzünün hem büyük hem de küçük ışığını kullanınız. Yıldızları da istediğiniz kadar israf edebilirsiniz. Sudan, ateşten, topraktan, havadan yana sıkıntı çekmezsiniz sanırım. Meleklerle, şeytanlara, cinlere rol vermeyi unutmayınız. Hayvanların her türlü bulunsun. Bu çeşitlilik içinde, artık insana rol vermeye ne hacet! Haydi, göreyim sizi. Cehenneme kadar yolunuz var!

GÖKYÜZÜNDE PROLOG

Üç büyük melek öne çıkar.

İSRAFİL

Güneş, yaratıldığı günden beri, kardeş kürelerle birlikte, ahenk içinde ve yıldırım süratiyle seyahatine devam ediyor. Hiçbir faninin hikmetine nüfuz edemeyeceği bu muhteşem eserler, akıllara durgunluk verirken; sanatkârına da perestiş ettiriyor.

CEBRAİL

Dünya da Güneş'in cazibesine kapılmış giderken, kendi eksenini etrafında baş döndürücü bir hızla dönüyor; gece ve gündüz zamanı aralarında paylaşıyor. Denizler, kayalara çarparak köpürdükleri halde, dalgalar aldıkları emre uyup geri dönüyor; karalara hücum etmiyor. Denizler kadar, dağlar da kürelerin hızına ayak uydurmuş; durmadan fezada yüzüyor.

MİKAİL

Kasırgalar da yeryüzünde bu ahengin tesadüfî olmadığını göstermek için karada ve denizde gürleyerek dehşet saçıyor. O sırada göklerden bir ses işitiliyor; şimşekler çakıyor, yeryüzünü aydınlatıyor, insanları uyandırıyor. Ey yüce Tanrım! Yalnız senin elçilerin bu gümbürtülerin gerçek hikmetini kavrayıp seni takdis ediyorlar.

ÜÇÜ BİRLİKTE

Hiç kimse hikmetine tam nüfuz edemediği halde, senin bakışın meleklere kuvvet veriyor. Bütün o yüksek eserlerin, ilk günkü kadar ihtişamlı duruyor.

MEFİSTO

Ey yüce Tanrım! Beni melekler kadar sevmediğini biliyorum. Onlar gibi, seni övecek dilden mahrumum. Fezadaki bütün mahlûklar benimle alay etseler de, vazifeme devam edeceğim. İnsanları azap içinde inlerken görmek kadar bana zevk veren bir şey yoktur. Dünyanın o küçük tanrısı hep aynı halde ve ilk günkü gibi bahsettiğin o küçücük ışığa güveniyor. Akıl adını verdiği bu ışığı hayvanlardan daha hayvan olma yolunda kullanıyor. Affınıza sığınarak, ben onu otlar arasında dolaşan, oraya buraya sıçrayarak şarkı söyleyen şu uzun bacaklı ağustos böceğine benzetiyorum. Hep otların arasında dolaşsa yine iyi, her pislîğe burnunu sokmaktan çekinmiyor.

TANRI

Bana söyleyecek daha iyi sözün yok mu? Sen hep yeryüzünde kötü şeyleri mi görürsün?

MEFİSTO

Hayır, Tanrım! Yeryüzünde sefalet, alçaklık, nefret, intikam, zulüm devam ettikçe; insanlar pençemden kurtulamazlar.

TANRI

Ben onları imtihan ediyorum.

MEFİSTO

Onlar da hep kaybedecekler.

TANRI

Faust'u tanıyor musun?

MEFİSTO

Şu doktoru mu?

TANRI

Benim kulumu!

MEFİSTO

O deliyi kim tanımaz. Yiyip içmesi bile öbürlerinden farklı. Dört duvar arasına kapanmış, size hizmet ettiğini sanıyor. Deliliğinin yarı yarıya kendisi de farkında. Elde ettiği ilimler onu tatmin etmiyor. Ruhlar âlemine vâkıf olmak istiyor. Okudukça cehaletinin farkına varıyor.

TANRI

Cehaletinin farkına varması onu bana daha çok yaklaştırıyor. Şimdi akıllı karmakarışık da olsa, yakında aydınlığa kavuşacak. Bir fidan tomurcuklarını çatlatırsa, bahçıvan onun meyve vereceğini pekâlâ bilir.

MEFİSTO

Demek ona güveniyorsunuz? Eğer izin verirsiniz, kendi usullerimle bu adamı nasıl yolundan saptırdığımı göreceksiniz.

TANRI

O yeryüzünde yaşadıkça bundan men edilmeyeceksin. İnsan, hayat imtihanında seninle sık sık karşılaşacak, fakat bana iman ettiği müddetçe sırtı yere gelmeyecektir. Ne zaman samimiyetle benden imdat ister, bana sığınır, af dilerse; senin şerrinden onu korurum. Haydi git, ne yapacaksan yap bakalım!

MEFİSTO

İzin verdiğiniz için teşekkür ederim. Kedi fareyi kovalamaktan ne kadar zevk alırsa, ben de imanlı âlimlerle uğraşmaktan öyle zevk alırım. Onları deliğinden çıkarmak için her türlü hileyi kullanmaktan asla çekinmem. Şeytan yüzümü hiç mi hiç göstermem. Daima sağdan yanaşır; en güzel, en masum maskelerimi takınırım. Gururlarını okşar, havalarda uçururum. Dünyanın güzel zevklerinden tattırır, ahiretten soğuturum...